

Załącznik 2

dr Małgorzata Kowalska
Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
ul. Władysława Bojarskiego 1
87-100 Toruń

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Małgorzata Kowalska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

I. Biblio- i informatologia

2006 r. – stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie bibliologii nadany uchwałą Rady Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 13 czerwca 2006 r., na podstawie rozprawy doktorskiej *Digitalizacja zasobów bibliotek polskich. Doświadczenia i perspektywy*, promotor dr hab. Ewa Głowacka, prof. UMK.

1999 r. – tytuł magistra bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej, Wydział Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, praca magisterska *Potencjał informacji biznesowej w Polsce*, napisana pod kierunkiem prof. dra hab. Jana Sójki.

1997 r. – tytuł licencjata bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej, Wydział Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, 1997 r., praca licencjacka *Licencjaci bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej. Charakterystyka – oczekiwania – plany*, napisana pod kierunkiem dra Bronisława Żurawskiego.

II. Filologia germańska

2003 r. – tytuł magistra filologii germańskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, praca magisterska *Angielskie elementy językowe w niemieckiej reklamie prasowej*, napisana pod kierunkiem dra hab. Waldemara Grzybowski, prof. UMK.

2001 r. – tytuł licencjata filologii germańskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, praca licencjacka *Język Niemieckiej Republiki Demokratycznej – analiza słownictwa na literę I*, napisana pod kierunkiem dr Magdaleny Donderowicz.

2001 r. – dyplom nauczycielski w zakresie filologii germańskiej, Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Toruniu, praca dyplomowa „*Tam dom mój, gdzie serce moje*” – *proponycje multikulturowych zajęć dydaktycznych dla drugiej klasy gimnazjum*, napisana pod kierunkiem dr Marzeny Żylińskiej.

III. Inne

2013 r. – dyplom ukończenia 2-semesteralnych studiów podyplomowych na kierunku menedżer projektu badawczo-rozwojowego, Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu, praca dyplomowa *Infotrip – kształtowanie kompetencji informacyjnych młodzieży: projekt*, napisana pod kierunkiem mgr. Wojciecha Oźgi.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

- a) od lutego 2007 r. do chwili obecnej – adiunkt w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
- b) od października 1999 r. do stycznia 2006 r. – asystent w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (od 2000 r. Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii) Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
- c) w roku akademickim 1998/1999 asystent-stażysta w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

- a) **tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:** Crowdsourcing internetowy – pozytywny wymiar partycypacji społecznej. Konteksty – istota – uwarunkowania
- b) **(autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa):** Małgorzata Kowalska, *Crowdsourcing internetowy – pozytywny wymiar partycypacji społecznej. Konteksty – istota – uwarunkowania*, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2015, 366 s., ISBN 978-83-64203-60-2
- c) **omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.**

Kluczem dokonujących się współcześnie transformacji jest postęp technologiczny, a zwłaszcza ekspansja Internetu i nowych mediów. Problematyka ich wpływu na życie jednostek i zbiorowości, tak w kontekście konwergencji przemysłowej, ekonomicznej, jak i społecznej, staje się w ostatnich latach przedmiotem dociekań badaczy reprezentujących różne nauki szczegółowe, takie jak socjologia, psychologia, pedagogika, filozofia, kulturoznawstwo czy medioznawstwo. Obierając różne metodologie oraz odmienny poziom neutralności i subiektywizmu badawczego identyfikują oni inne przyczyny (techniczne, ekonomiczne, zawodowe, przestrzenne, kulturowe) i typy dokonujących się współcześnie przeobrażeń. Przygotowana przeze mnie rozprawa jest włączeniem się w ten żywo toczący się dyskurs naukowy dotyczący kierunków rozwoju nowoczesnych społeczeństw, w których nie same technologie, lecz ich inteligentne użycie zdecyduje o ich kondycji.

Zakres podejmowanych w rozprawie problemów wyznacza crowdsourcing internetowy postrzegany jako partycypacyjny model współpracy internautów. Taki przedmiot rozprawy zasadniczo lokuje się w obszarze badań z zakresu nauki o informacji, a więc dyscypliny podejmującej się wyjaśniania zjawisk informacyjnych we współczesnych społeczeństwach, mieści się jednak również na pograniczu zainteresowania innych nauk – zwłaszcza ekonomicznych i społecznych. Jako mechanizm charakterystyczny dla Web 2.0, cechujący się wieloma przejawami i znajdujący zastosowanie na rozmaitych polach aktywności, crowdsourcing prowokuje liczne dyskusje i prowadzi do powstawania niekiedy sprzecznych ze sobą koncepcji. Ich wielość przyczynia się z kolei do coraz większego rozmywania granic tego zjawiska. Podczas gdy dla części badaczy jest to fenomen zarezerwowany jedynie dla pewnych typów zachowań online, inni gotowi są określać tym mianem każdy rodzaj bazującej na współpracy aktywności użytkowników w Internecie.

Celami przedstawionych w rozprawie rozważań są konceptualizacja zjawiska crowdsourcingu internetowego jako fenomenu społecznego, wyznaczenie i usystematyzowanie obszarów zainteresowań tym mechanizmem z perspektywy badawczej biblio- i informatologii oraz wskazanie pozytywnych implikacji płynących z jego praktycznej implementacji w działalności różnego typu bibliotek. Tak zdefiniowanym celom podporządkowane są następujące tezy badawcze:

1. Crowdsourcing jest zjawiskiem multidyscyplinarnym – znajduje zastosowanie w wielu obszarach (perspektywa użytkowa) i budzi zainteresowanie przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych (perspektywa badawcza).

2. Wielość i różnorodność istniejących podejść do crowdsourcingu utrudnia stworzenie jednej, powszechnie obowiązującej definicji tego terminu.
3. W literaturze najczęściej podejmuje się ekonomiczne aspekty crowdsourcingu, takie jak tworzenie nowych rynków pracy, optymalizacja działalności firm i przedsiębiorstw, generowanie zysków i innowacji.
4. Stosunkowo rzadko przedmiotem zainteresowań badaczy jest crowdsourcing rozpatrywany jako zjawisko społeczne.
5. Crowdsourcing jest zagadnieniem obecnym na łamach licznych zagranicznych publikacji z zakresu biblio- i informatologii.
6. W polskim środowisku biblio- i informatologów crowdsourcing nie cieszy się zbyt dużą popularnością.
7. Crowdsourcing jest mechanizmem wykorzystywanym w działalności instytucji ochrony dziedzictwa kulturowego na świecie, w tym bibliotek.
8. Podczas gdy za granicą biblioteczne projekty crowdsourcingowe weszły w fazę projektów dojrzałych, w Polsce znajdują się w fazie testowej lub eksperymentalnej.
9. Środowisko bibliotekarskie cechuje umiarkowana znajomość zagadnienia crowdsourcingu.
10. Mający miejsce w ciągu ostatnich 2–3 lat przyrost liczby publikacji podejmujących zagadnienie crowdsourcingu oraz proliferacja inicjatyw pozwalają prognozować, że w ciągu najbliższych 3–5 lat będzie się on rozwijał w tempie wykładniczym.

Tak sformułowane założenia badawcze zdeterminowały zarówno główne płaszczyzny, jak i metody badań. Ich centralnym obiektem stały się; a) istniejące w literaturze koncepcje i definicje terminu *crowdsourcing*, b) dorobek publikacyjny zagranicznej oraz rodzimej biblio- i informatologii, c) przykładowe inicjatywy realizowane przez placówki biblioteczne.

Przeprowadzona na łamach pracy analiza 60. oryginalnych polskich definicji *crowdsourcingu* oraz ich zestawienie z innymi określeniami z kręgu kultury partycypacji, a także dokonanie przeglądu istniejących koncepcji crowdsourcingu, pozwoliło z jednej strony na uporządkowanie i doprecyzowanie zakresów znaczeniowych wielu pojęć (takich jak *wikinomia*, *grywalizacja*, *otwarta innowacja*, *outsourcing*, *produkcja partnerska*, *prosumpcja* oraz *mądrość tłumów*) powiązanych z prezentowanym fenomenem oraz wyprowadzenie autorskiej definicji *crowdsourcingu* – w szerszym i węższym ujęciu, jak i wyznaczenie warunków *sine qua non* tego zjawiska.

Efektom przeprowadzonych poszukiwań literaturowych (obejmujących okres od sierpnia 2006 r. – pierwsze wystąpienie terminu *crowdsourcing* w literaturze – do końca czerwca 2015 r.) stało się z kolei ustalenie, że o ile problematyka crowdsourcingu należała do często poruszanych na łamach zagranicznych publikacji bibliologicznych (udało się ustalić 278 oryginalnych prac poświęconych jego różnym przejawom), to w polskim piśmiennictwie z tego zakresu nie była dotąd przedmiotem systematycznych studiów (zidentyfikowano zaledwie 11 artykułów w różnym wymiarze podejmujących tę kwestię). Zgromadzony do pracy materiał badawczy, pozyskany na drodze penetracji ogólnych i dziedzinowych bibliograficznych baz danych (Web of Science Core Collection, Library and Information Science Technology Abstract, Agro, BazEkon, BazHum, BazTech, Bibliografia Zawartości Czasopism, Pedagog, Polska Bibliografia Bibliologiczna, Przewodnik Bibliograficzny, The Central and East European Online Library, The Central European Journal of Social Sciences and Humanities) oraz zasobów sieci Internet (platformy crowdsourcingowe i strony WWW bibliotek), pozwolił sformułować wniosek, że na świecie zainteresowanie problematyką crowdsourcingu w obszarze biblio- i informatologii od 2010 r. systematycznie wzrasta, a do najczęściej poruszanych zagadnień szczegółowych z tego zakresu należą: zastosowanie crowdsourcingu jako narzędzia generowania i elementu weryfikacji istniejących już zasobów i systemów informacyjnych, wykorzystywanie jego mechanizmów w bibliotekach i innych instytucjach sektora kultury oraz definiowanie jego istoty i typologii charakterystycznych dla niego procesów. Nieco mniejszą popularnością cieszą się z kolei kwestie implementacji crowdsourcingu w działalności firm i przedsiębiorstw oraz zagadnienia odnoszące się do rodzajów i roli motywacji identyfikowanych w związku z angażowaniem internautów w inicjatywy crowdsourcingowe. Obecność tematyki crowdsourcingu w ponad 80. różnych zagranicznych czasopismach fachowych, zarówno tych, które poza tematyką *stricto* bibliologiczną poruszają także zagadnienia z innych dyscyplin, potwierdziła tezę o dużym rozproszeniu rozpatrywanego zagadnienia na łamach prasy fachowej, a tym samym stała się doskonałą egzemplifikacją prawa rozproszenia informacji Samuela C. Bradforda. Odmienne wnioski na temat popularności zjawiska crowdsourcingu dostarczyła analiza zawartości polskiej literatury bibliologicznej. Na ich łamach zagadnienie to podejmowano niezwykle rzadko (ustalono 11 tekstów, autorstwa Sabiny Cisek, Bożeny Jaskowskiej, Marty Stąporek, Katarzyny Ziętał, Remigiusza Lisa, Rafała Lewandowskiego, Marcina Werli, Tomasza Pawlika oraz Małgorzaty Kowalskiej). Wydaje się, że przyczyna takiego stanu rzeczy nie była jednak wynikiem nieznamomości tego zjawiska wśród polskich badaczy, lecz

rezultatem jego utożsamiania z różnymi przejawami nurtu Web 2.0, zwłaszcza mechanizmami dzielenia się wiedzą i współtworzenia treści.

Obrazu crowdsourcingu wyłaniającego się z przeglądu literatury fachowej dopełniła analiza przykładów wdrożeń crowdsourcingu w bibliotekach na świecie. Charakterystyka 21 wybranych przykładów inicjatyw realizowanych przez placówki biblioteczne takich krajów, jak Anglia, Austria, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Izrael, Japonia, Kanada, Niemcy, Norwegia, Singapur, Stany Zjednoczone, Szkocja, Szwajcaria dowiodła możliwości wykorzystywania crowdsourcingu na wielu różnych płaszczyznach działalności bibliotecznej (transkrypcja, katalogowanie, kategoryzacja, kontekstualizacja, kolaboratywne tagowanie i linkowanie, generowanie treści, nadawanie georeferencji, komentowanie, opiniowanie, rekomendowanie, społecznościowe pozyskiwanie funduszy). Unaoczniała ona także, że dzięki swoim specyficznym cechom, takim jak masowość, elastyczność, wspólnota zainteresowań komunikującej się społeczności czy publiczny charakter przedstawianych rozwiązań, crowdsourcing może przyczyniać się do eliminacji wielu problemów wynikających z transformacji technologicznej, ekonomicznej i kulturowej. Dokonany na łamach rozprawy przegląd zagranicznych inicjatyw crowdsourcingowych realizowanych przez biblioteki pozwolił na sformułowanie poglądu, że na świecie angażowanie użytkowników w tego typu przedsięwzięcia stało się codziennością. Liderami na tym polu stały się biblioteki amerykańskie, australijskie, brytyjskie i skandynawskie, które potencjał społeczności internetowych wykorzystują najczęściej do korekty digitalizatów wykonanych z techniką OCR lub pozyskiwania nowych obiektów do kolekcji tematycznych. Liczby współpracujących na rzecz bibliotek wolontariuszy oraz tempo i efekty podjętych przez nich prac wyraźnie wskazywały, że zagraniczni czytelnicy nie szczędzili ani czasu, ani pieniędzy, by wspierać biblioteki i tworzyć szeroką publiczność skupioną wokół nich. Tego typu aktywność wolontariacka, z którą nie wiązały się przecież żadne materialne profity czy oczekiwania jakichkolwiek korzyści, stanowiła potwierdzenie tezy, że w crowdsourcingu poza motywami finansowymi równie istotną rolę odgrywają inne wartości – związane z relacjami społecznymi. Chociaż pentracja zasobów polskich bibliotek nie pozwoliła na wykazanie inicjatywy o takim stopniu zaawansowania i oddziaływania jak projekty zagraniczne, pewne przejawy crowdsourcingu uobecniają się także w ich przedsięwzięciach. Godna odnotowania na polu popularyzacji oddolnej digitalizacji i społecznościowej kolaboracji była przede wszystkim działalność społecznych pracowni digitalizacyjnych w Katowicach i Słupsku, Fundacji Ośrodka Karta w Warszawie i Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Na uwagę zasługiwały także

udostępnienie funkcji społecznościowych w polskich bibliotekach cyfrowych dLibra oraz w ramach katalogu OPAC działającego w systemie KOHA Biblioteki Politechniki Krakowskiej. Nie bez znaczenia były także akcje crowdfundingowe podejmowane przez różnego typu biblioteki. Wymienione inicjatywy, choć realizowane z różnym skutkiem, przeczyły pogładowi o niemożliwości przenoszenia doświadczeń bibliotek zagranicznych na grunt polski. Niewielka liczba tego typu przedsięwzięć była natomiast wynikiem splotu różnych czynników – roszczeniowej postawy wielu użytkowników polskich bibliotek, pewnych mentalnych uprzedzeń ich pracowników oraz lokalnie zdeterminowanych uwarunkowań natury prawnej, organizacyjnej i finansowej działalności bibliotek. Na takie przyczyny wskazywały także opinie polskich bibliotekarzy zebrane w trakcie badań quasi-ankietowych, z których wynikało, że głównymi przeszkodami na drodze inicjowania crowdsourcingu w bibliotekach były brak kreatywności i otwartości, a ściślej brak pomysłów na nagrody dla wolontariuszy, obawa przed niepoważnym traktowaniem zadań przez użytkowników, konieczność wykonywania dodatkowej pracy oraz niechęć do dzielenia się z użytkownikami obowiązkami dotychczas przez nich wykonywanymi. Poglądów sformułowanych przez polskich bibliotekarzy nie podzieli natomiast pracownicy zagranicznych instytucji ochrony dziedzictwa, poddani badaniom ankietowym przeprowadzonym w roku 2014 i 2015 przez amerykańskie CrowdConsortium. Chociaż i oni wskazali na istnienie szeregu obaw wynikających z implementacji crowdsourcingu, wymienione przez nich ograniczenia oscylowały raczej wokół niedoborów kadrowych, finansowych i kompetencyjnych. Ich sukcesy i deklaracje podejmowania kolejnych inicjatyw na polu crowdsourcingu dowodziły jednocześnie, że koncepcja „centralizującej” roli instytucji – implikującej konieczność przestawienia z perspektywy podażowej na popytową, włączania w jej działalność coraz większej liczby osób i oferowania im możliwości uczestniczenia w kulturze – po prostu się opłaca.

Przeprowadzona na łamach rozprawy wnikliwa analiza potencjału crowdsourcingu pozwala prognozować, że w ciągu najbliższych 3–5 lat będzie się on intensywnie rozwijał, zarówno w wymiarze praktycznym, jak i teoretycznym. Wpłynie na to przyspieszające tempo życia, pojawianie się szeregu nowych zdeterminowanych cywilizacyjnie zagrożeń (choroby przewlekłe, ubożenie społeczeństw, terroryzm, anomalie pogodowe), ogarniający wszystkie branże postęp technologiczny, progresywny proces zacierania się granic pomiędzy czasem wolnym a czasem pracy, coraz bardziej odczuwalna i przybierająca różne oblicza presja innowacyjności oraz rozwój kreatywnych rynków pracy. Czynniki te spowodują wzrost wykorzystania crowdsourcingu zwłaszcza w sektorze badawczo-rozwojowym, medycznym,

rządowym, obronności i bezpieczeństwa. Zmiany postępować będą także w działalności korporacji międzynarodowych i instytucji ochrony dziedzictwa kulturowego. Te ostatnie będą musiały otworzyć się na zaangażowanie wolontariuszy m.in. do takich procesów, jak mapowanie danych geoprzestrzennych, odczyt i transkrypcja notacji muzycznych, transliteracja obiektów zapisanych w alfabetach niełacińskich (cyrylica, języki orientalne), linearny zapis zawartości plików audio i wideo oraz zapewne możliwości ich przeszukiwania według kodu czasowego (ang. *timecode*).

Zgodnie z intencjami autorki, przedstawiona rozprawa służyć ma uporządkowaniu i systematyzacji wiedzy na temat crowdsourcingu jako zjawiska społecznego oraz ukazaniu jego pragmatycznych walorów w sektorze bibliotecznym. Ma ona również stanowić uzupełnienie polskiego piśmiennictwa dotyczącego podjętej tematyki w obszarze bibliologii i informatologii. Praca ma charakter oryginalny, a wykorzystanie przez autorkę jednego z jej wcześniejszych artykułów (skrótowego i zmienionego) zostało w pracy wyraźnie zaznaczone i nie przekroczyło 3% zawartości całej pracy. W zamierzeniu autorki przedłożone opracowanie to propozycja dla czytelników, którzy interesują się zagadnieniami społeczności online (kreatywny tłum) i możliwościami wykorzystywania drzemiącego w nich kapitału intelektualnego oraz dla tych, którzy chcą lepiej poznać wymiary współczesnej wikinonii, być prosumentami informacji lub pracować z nimi na rzecz rozwoju społeczeństw informacji i wiedzy.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Na mój dorobek naukowy (poza publikacją zgłoszoną jako osiągnięcie w przewodzie habilitacyjnym) składają teksty koncentrujące się zasadniczo wokół 5 następujących grup zagadnień: **a)** digitalizacja zasobów bibliotecznych, **b)** wykorzystywanie nowoczesnych technologii do tworzenia zasobów cyfrowych oraz ocena ich jakości, **c)** kształcenie w obszarze bibliologii i informatologii oraz kierunki rozwoju tej dyscypliny naukowej, **d)** infobrokerstwo, **e)** wykorzystywanie potencjału intelektualnego społeczności internetowych w działalności organizacji non profit i for profit. W moim dorobku znajdują się także pojedyncze prace przygotowane dotyczące problematyki ruchu wydawniczo-księgarskiego w Polsce, działalności bibliotek czy specyfiki metod heurystycznych. Dopełnieniem dorobku są recenzje wydawnictw z zakresu biblio- i informatologii, sprawozdania pokonferencyjne oraz tłumaczenia fachowe drobnych form pisarskich z zakresu bibliologii na język niemiecki.

a) digitalizacja zasobów bibliotecznych

Publikacje oscylujące wokół zagadnień związanych z digitalizacją zasobów bibliotecznych stanowią zbiór najliczniej reprezentowany w moim dorobku publikacyjnym. Na intensyfikację moich prac badawczych w tym obszarze znacząco wpłynęły: 1. staż naukowy w Instytucie Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego (X.2001–II.2002), w trakcie którego prowadziłam kwerendę metodą analizy piśmiennictwa w Bibliotece Narodowej, pozyskując informacje nt. szans i zagrożeń wynikających z procesu digitalizacji zbiorów bibliotecznych w Polsce i na świecie, oraz 2. miesięczne stypendium naukowo-badawcze im. Theodora Koernerera (temat *Retrodigitalizacja zasobów bibliotek niemieckich*) zrealizowane w Deutsche Bibliothek we Frankfurcie nad Menem w lutym 2004 r. Wymiernym efektem poszukiwań literaturowych prowadzonych w trakcie stażu naukowego było przygotowanie pierwszych artykułów dedykowanych inicjatywom digitalizacyjnym na świecie (*Centrum Digitalizacyjne w Państwowej i Uniwersyteckiej Bibliotece w Getyndze i jego projekt Gutenberg digital*, „Bibliotekarz” 2002, nr 7–8, s. 11–13, *Retrospektywna digitalizacja w Monachijskim Centrum Digitalizacji*, „Bibliotekarz” 2002, nr 1, s. 17–18) oraz opracowanie propozycji autorskiego programu nauczania przedmiotu *Archiwizacja i digitalizacja zbiorów* na studiach z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej (*Archiwizacja i digitalizacja zasobów bibliotecznych – propozycja programu nauczania przedmiotu na studiach z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa*, [w:] *Biblioteki wobec nowych zadań*, pod red. E. Głowackiej, Toruń 2004, s. 45–62). Pobyt w Niemczech zaowocował z kolei poszerzeniem wiedzy na temat digitalizacji zbiorów bibliotecznych, czego efektem były kolejne publikacje dotyczące tej tematyki (*Digitalizacja zasobów bibliotecznych w wybranych krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Cyfryzacja w procesach komunikowania*, pod red. W. Krzemińskiej i P. Nowaka, Poznań 2004, Cz. 1. *Republika Federalna Niemiec*, s. 151–164, Cz. 2. *Republika Czeska*, s. 165–176; *Cyfrowa ochrona dorobku dokumentalnego ludzkości w programach i wytycznych Europejskiej Komisji Ochrony i Dostępu, UNESCO i IFLA*, „Przegląd Biblioteczny” 2005, nr 2, s. 186–200). Obydwa wyjazdy naukowe skłoniły mnie do pozyskania w 2005 r. grantu na badania kwestionariuszowe stanu digitalizacji w polskich placówkach bibliotecznych. Wyniki działalności ponad 100 bibliotek w tym zakresie zaprezentowałam w obronionej w 2006 r. rozprawie doktorskiej pt. *Digitalizacja zasobów bibliotek polskich. Doświadczenia i perspektywy*. Ich wybrane (znacznie skrócone lub poszerzone o nowe elementy badań) fragmenty spopularyzowałam także w artykułach opublikowanych na łamach prasy fachowej (*Dygitalizacja bibliotek polskich w świetle wyników badań ankietowych z roku 2005*,

„Przegląd Biblioteczny” 2006, nr 3, s. 336–350, *Dygitalizacja w polskich bibliotekach publicznych w świetle badań ankietowych*, [w:] *Praktyczne aspekty automatyzacji bibliotek publicznych. Materiały z VII ogólnopolskiej konferencji pt. „Automatyzacja bibliotek publicznych”*. Warszawa, 22–24 listopada 2006 r., pod red. E. Górskiej, Warszawa 2007, s. 186–193; *Wybrane projekty digitalizacji wydawnictw ciągłych ze zbiorów bibliotek polskich*, [w:] *W kręgu prasy: przeszłość – teraźniejszość – przyszłość*. T. 4, pod red. G. Gzelli i J. Gzelli, Toruń 2008, s. 135–150). W styczniu 2007 r. skrócona wersja rozprawy doktorskiej ukazała się nakładem Wydawnictwa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Warszawie (*Dygitalizacja zbiorów bibliotek polskich*, Warszawa 2007).

Zainteresowanie problematyką cyfryzacji towarzyszyło mi także w późniejszym okresie działalności naukowej. Wyrazem tego było przygotowanie publikacji na temat możliwości pozyskiwania funduszy na realizację długofalowych projektów digitalizacji (*Koszty i finansowanie digitalizacji*, [w:] *Biblioteki cyfrowe*, pod red. M. Janiak, M. Krakowskiej i M. Próchnickiej, Warszawa 2012, s. 233–251) oraz odniesienie się w piśmiennictwie fachowym do założeń przyjętego w Polsce na lata 2009–2020 narodowego programu digitalizacji (*Program digitalizacji dóbr kultury oraz gromadzenia, przechowywania i udostępniania obiektów cyfrowych w Polsce na lata 2009-2020*. Warszawa 2009. REC. M. Kowalska, „Przegląd Biblioteczny” 2010, nr 1, s. 104–111). W ten nurt tematyczny wpisał się także jeden artykuł przeglądowy, omawiający powszechnie dostępne narzędzia do edycji dokumentów poddanych konwersji cyfrowej (*Transkrypcja tekstów w środowisku elektronicznym – przegląd wybranych narzędzi*, „Sztuka Edycji” 2015, nr 2 [w druku]).

b) wykorzystywanie nowoczesnych technologii do tworzenia zasobów cyfrowych oraz ocena ich jakości

Zainteresowanie możliwościami wykorzystywania techniki cyfrowej ewoluowało w kierunku zainteresowania problematyką tworzenia i wzajemnego przenikania różnego rodzaju zasobów cyfrowych, ich specyfiki oraz oceny ich jakości z punktu widzenia różnych grup użytkowników. W grupie artykułów wpisujących się w ten nurt zainteresowań znalazły się zarówno teksty omawiające istotę różnych rodzajów istniejących zasobów cyfrowych (*Indeksy cytowań bibliograficznych jako retrospektywne i bieżące informatory bibliograficzne o dokonaniach naukowych w Polsce i na świecie*, [w:] *Biblioteki wobec nowych zadań*, pod red. E. Głowackiej, Toruń 2004, s. 129–155; *Polskie naukowe czasopisma elektroniczne w wersji pełnotekstowej*, [w:] *W kręgu prasy: przeszłość – teraźniejszość – przyszłość*. T. 3, pod

red. G. Gzelli i J. Gzelli, Toruń 2004, s. 215–232; *Otwarte Zasoby Edukacyjne – ku wizji pedagogiki uczestniczącej*, „Wychowanie Na Co Dzień” 2009, nr 9 (192), s. 9–13; *Jakakolwiek, dla kogokolwiek, gdziekolwiek – obecność książki w polskich mediach elektronicznych*, [w:] *Książka i prasa w kulturze*, red. K. Domańska, Bernardeta Iwańska-Cieślik, Bydgoszcz 2013, s. 354–374), jak i prezentujące wyniki analiz ich funkcjonalności i użyteczności z punktu widzenia użytkownika końcowego (*Ocena użyteczności i jakości wybranych internetowych serwisów dla osób niepełnosprawnych*, [w:] *Biblioterapia. Z zagadnień pomocy niepełnosprawnym użytkownikom książki*. T. 2, pod red. M. Fedorowicz i T. Kruszewskiego, Toruń 2007, s. 79–100; *Analiza porównawcza jakości serwisów WWW bibliotek wyższych szkół niepaństwowych województwa kujawsko-pomorskiego*, „Folia Toruniensia”, T. 8 (Toruń 2008), s. 117–135; *Zasoby czasopiśmiennicze w polskich bibliotekach cyfrowych i bibliograficznych bazach danych – koegzystencja, konkurencja czy kooperacja?* W: „*Bibliograficzne bazy danych: kierunki rozwoju i możliwości współpracy*”, *Ogólnopolska konferencja naukowa z okazji 10-lecia bazy danych BazTech*. Bydgoszcz, 27–29 maja 2009 r. [online]. [Warszawa] 2009 (EBIB. Materiały konferencyjne; nr 19) [dostęp 15 stycznia 2016] Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat19/kowalska.php>; *Czasopisma polskich bibliotek naukowych w zasobach Federacji Bibliotek Cyfrowych i bibliograficznych bazach danych*, [w:] *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów, muzeów. Tradycje – role – perspektywy*, pod red. A. Królczyk, Kórnik 2010, s. 27–39 [współautor M. Jarocki]). Zagadnieniom wykorzystywania nowoczesnych technologii (w bardzo szerokiej perspektywie) poświęcone były także dwa redagowane przeze mnie wydawnictwa zbiorowe, do których wraz z innymi redaktorami poszczególnych tomów przygotowałam stosowne wprowadzenia (*Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność*, praca zbiorowa pod red. B. Antczak-Sabali, M. Kowalskiej i L. Tkaczyk, Toruń 2009; *Współczesne oblicza komunikacji i informacji: problemy, badania, hipotezy*, red. E. Głowacka, M. Kowalska, P. Krysiński, Toruń 2014).

c) kształcenie w obszarze bibliologii i informatologii oraz kierunki rozwoju tej dyscypliny naukowej

Od początku pracy naukowej nieprzerwanie do obszarów moich zainteresowań należały również kwestie związane z kształceniem w obszarze biblio- i informatologii. Jeszcze jako asystent-stażysta opublikowałam artykuł prezentujący wyniki analiz obecności zagadnień informacji biznesowej w programach studiów bibliotekoznawczych (*Education of librarians in Business Information by means Lifelong Learning*, [w:] *Learning Society, Learning*

Organisation, Lifelong Learning, Proceedings of 7th BOBCATSSS – symposium. Bratislava, 25–27th January 1999, Darmstadt 1999, s. 197–202 [współautor B. Żurawski]). Jako pokłosie pracy licencjackiej, w roku 1999 powstał z kolei artykuł zawierający spostrzeżenia pierwszych absolwentów studiów licencjackich na temat nowej formy kształcenia bibliotekoznawców (*Licencjaci Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowo-Technicznej UMK, „Bibliotekarz”* 1999, nr 3, s. 11–14). Problematykę poziomu kształcenia na studiach bibliologicznych podjęłam także w publikacjach: *Poziom kształcenia i przygotowania do zawodu na studiach bibliologicznych w ocenie studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – wyniki badań ankietowych*, „E-mentor” 2011, nr 5 (42), s. 76–83 [współautor W. A. Ciszewska] oraz *Kompetencje XXI wieku a kształcenie w zakresie biblio- i informatologii*, [w:] *Biblioteka, Książka, Informacja, Internet 2014*, praca zbiorowa pod red. Z. Osińskiego, R. Malesy i S. D. Kotuły, Lublin 2015, s. 155–174.

Poza problematyką edukacji przyszłych adeptów studiów bibliologicznych interesował mnie również tematyczny rozwój biblio- i informatologii jako dyscypliny naukowej, tak w wymiarze lokalnym, jak i krajowym. Dałam temu wyraz w pracach: *Dorobek naukowy pracowników Instytutu Informatyki Naukowej i Bibliologii UMK za lata 1976-2007: Cz. 1. Analiza ilościowa*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” R. 1: 2008, nr 1, s. 95–112 [współautor W. A. Ciszewska]; *Cz. 2. Analiza treściowa*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” R. 2: 2009, nr 1 (2), s. 91–107 [współautor W. A. Ciszewska]; *Udział polskich publikacji biblio- i informatologicznych w otwartych zasobach wiedzy: przykład E-LIS*, „Zagadnienia Informatyki Naukowej” 2012, nr 2, s. 34–47; *„Polska Bibliografia Bibliologiczna” jako źródło danych do badań bibliometrycznych, na przykładzie problematyki bibliotek toruńskich*, „Folia Toruniensia”, T. 12 (Toruń 2012), s. 83–95; *Tematyka wystąpień konferencyjnych jako przejaw aktualnych kierunków rozwoju tematycznego biblio- i informatologii – stan na 2012 r.*, [w:] *Biblioteka, Książka, Informacja i Internet 2012*, praca zbiorowa pod red. Z. Osińskiego i R. Malesy, Lublin 2013, s. 95–106.

W moim dorobku naukowym z omawianego zakresu znalazły się także prace, które propagować miały działalność macierzystego Instytutu Informatyki Naukowej i Bibliologii UMK. Do takich prac, poza dwoma zredagowanymi we współpracy z dr hab. Wandą A. Ciszewską, a wymienionymi powyżej, należały: *Płaszczyzny współpracy ośrodków kształcenia bibliologicznego z bibliotekami – case study*, [w:] *Współpraca bibliotek na szczeblu regionalnym, krajowym, międzynarodowym*, pod red. M. Wojciechowskiej, Gdańsk 2011, s. 233–243 [współautor M. Jarocki]; *Instytut Informatyki Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – historia i współczesność*, „Forum Bibliotek

Medycznych” 2014, nr 1 (13), s. 55–82 [współautor W. A. Ciszewska]; „*Toruńskie Studia Bibliologiczne*”: *formuła wydawnicza, profil, perspektywy*, „Acta UL Folia Librorum”, 2013, t. 17, s. 157–172, [współautor W. A. Ciszewska], „*Toruńskie Studia Bibliologiczne*” – *próba charakterystyki wydawnictwa za lata 2008–2014*, „Forum Bibliotek Medycznych” 2015, nr 1 (15), s. 253–270 [współautor W. A. Ciszewska].

d) infobrokerstwo

Zmiany w krajobrazie sektora informacyjnego skłoniły mnie także do zwrócenia uwagi na tematykę realizowaną już w ramach pracy magisterskiej, tj. zagadnienia szeroko pojętego infobrokerstwa oraz kształtowania się nowych profesji informacyjnych. Rezultatem tych zainteresowań było opracowanie autorskiego programu kształcenia i uruchomienie w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliologii UMK od roku akademickiego 2007/2008 2-semesteralnych studiów podyplomowych w zakresie infobrokerstwa i zarządzania informacją. Poza organizacją nowej formy kształcenia, najpoważniejszym efektem zainteresowań z tego zakresu było opracowanie koncepcyjne, merytoryczne i typograficzne pierwszego w Polsce wydawnictwa zbiorowego poświęconego tematyce infobrokerstwa oraz przygotowanie wprowadzenia do niego (*Infobrokerstwo – idee, koncepcje, rozwiązania praktyczne*, pod red. M. Kowalskiej i T. Wojewódzkiego, Gdańsk 2015) Wyraz moich zainteresowań w ww. zakresie stanowiły także następujące prace: *Informacja naukowa i działalność informacyjna w służbie dla biznesu*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici, Bibliologia IV – Nauki Humanistyczno-Społeczne”, (Toruń 2000), z. 340, s. 355–375; *Nowe role i specjalności pracowników bibliotek: broker informacji*, [w:] *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność*, praca zbiorowa pod red. B. Antczak-Sabali, M. Kowalskiej i L. Tkaczyk, Toruń 2009, s. 39–56; *Kształcenie infobrokerów w Toruniu*, „Folia Toruniensia”, T. 11 (Toruń 2011), s. 125–134; *Infobroker – definicja misji, zadania i kompetencje*, [w:] *Infobrokerstwo – idee, koncepcje, rozwiązania praktyczne*, pod red. M. Kowalskiej i T. Wojewódzkiego, Gdańsk 2015, s. 161–193; *Warsztat pracy infobrokera*, [w:] *Infobrokerstwo – idee, koncepcje, rozwiązania praktyczne*, pod red. M. Kowalskiej i T. Wojewódzkiego, Gdańsk 2015, s. 277–314 [współautorzy P. Krysiński, N. Pamuła-Cieślak].

e) wykorzystywanie potencjału intelektualnego społeczności internetowych w działalności organizacji non profit i for profit

W ostatnich kilku latach w związku z rozkwitem Internetu Drugiej Generacji naukowo zajmowały mnie kwestie wykorzystania potencjału intelektualnego społeczności

internetowych w działalności instytucji sektora publicznego (zwłaszcza bibliotek) oraz prywatnego. Dedykowałam tej problematyce kilka artykułów, w których przedstawiałam istotę koncepcji crowdsourcingu oraz przybliżałam różne współcześnie realizowane projekty crowdsourcingowe (*Wykorzystywanie koncepcji mądrości tłumu w działalności bibliotek*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2012, nr 2 (9), s. 99–112; *Crowdsourcing – generowanie i zarządzanie innowacjami w świecie wikinonii*, „Roczniki Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu” 2012, t. 11 (11), s. 219–232; *Crowdsourcing in libraries*, [w:] *Around the Book the Library and Information. The present state – challenges – prospects. Studies and Essays*, ed. by M. Juda, A. Has-Tokarz, R. Malesa, Lublin 2014, s. 165–181; *Społeczności wirtualne i ich kulturotwórcza rola*, [w:] *Książka, biblioteka, informacja. Między podziałami a wspólnotą. IV*, pod red. J. Dzieńkowskiej i M. Olczak-Kardas, Kielce 2015, s. 563–582; *Crowdfunding – alternatywne źródło finansowania w dobie Web 2.0*, [w:] *Nowe oblicza przestrzeni informacyjnej w dobie Web 2.0*, red. K. Domańska i P. Marzec, Bydgoszcz 2015 [w druku]; M., *Crowdsourcing – angażowanie użytkowników bibliotek w tworzenie kolekcji cyfrowych*, „Zielonogórskie Studia Bibliotekoznawcze” 2014 [w druku]). Do kwestii założeń i implementacji crowdsourcingu w sektorze biznesowym odniosłam się także w recenzji: *Crowdsourcing. Jak angażować konsumentów w świat marek*, pod red. J. Kasprzyckiego-Rosikonii i J. Piątkowskiego, Gliwice 2013. REC. M. Kowalska, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2014, nr 2 (13), s. 215–221.

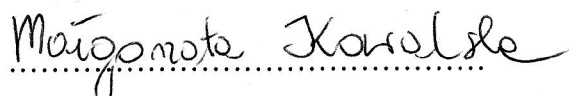
f) inne (publikacje przygotowane okazjonalnie, recenzje i sprawozdania)

Poza 5 głównymi nurtami mojej działalności publikacyjnej, w moim dorobku naukowym odnotować można także publikacje: **a) przygotowane okazjonalnie** („Seria „Kukuryku” w powojennej edycji Wydawnictwa Bajek i Baśni, „Studia Gdańskie” 2011, t. XXIX, s. 431–457 [współautor. W. A. Ciszewska]); **b) stanowiące pokłosie wyjazdów zagranicznych** (*Bawarska Biblioteka Państwowa jako nowoczesny ośrodek informacji i usług bibliotecznych*, „Bibliotekarz” 2009, nr 11, s. 17–21; *Metoda 6 kapeluszy na tle innych metod heurystycznych*, „Roczniki Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu” 2014, t. 13 (13), s. 353–367, **c) będące wyrazem własnych spostrzeżeń po lekturze publikacji fachowych** (*Staatsbibliothek zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz, Veröffentlichungen der Osteuropa – Abteilung: Internationale Zusammenarbeit im neuen Jahrtausend. 30.ABDOS-Tagung, Thorn 4. Bis 7. Juni 2001, Referate und Beiträge. Zusammengestellt von Franz Görner, Berlin 2001*. REC. M. Kowalska, „Folia Thoruniensia“, T. 2-3 (Toruń 2003), s. 185–191; *Księga Pamięci: Alojzy Tujakowski. Życie i działalność (1914–1992)*, pod red. Reginy Sakrajdy,

Toruń 2008. REC. M. Kowalska, „Bibliotekarz” 2009, nr 3, s. 22–23; *Osoby z dysfunkcją wzroku jako czytelnicy* (zawiera REC. książki *Niewidomi w świecie ksiązek i bibliotek. Wybrane zagadnienia*, pod red. nauk. M. Czerwińskiej i T. Dederko, Warszawa – Kielce 2008), REC. M. Kowalska, „Wychowanie Na Co Dzień” 2009, nr 3 (186), s. 30–31; Grzegorz Gmiterek: *Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu: biblioteka 2.0*, Warszawa 2012. REC. M. Kowalska, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2013, nr 1 (10), s. 165–170), **d) zawierające relacje z sympozjów i konferencji** (*XVI edycja konferencji z cyklu „Digitalizacja”: Aspekty prawne i technologiczne digitalizacji piśmiennictwa* (Warszawa, 12 stycznia 2010 r.), „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2010, nr 2 (5), s. 193–202.

g) tłumaczenia

Dopełnieniem mojego dorobku są tłumaczenia fachowe drobnych form pisarskich z zakresu bibliologii na język niemiecki. Wśród nich dominują tłumaczenia streszczeń prac naukowych o charakterze historycznym (Ciszewska W. A., *Książka w Toruniu w latach 1945-1950. Ruch wydawniczo-księgarski*, Toruń 2005, [tł. streszcz. na j. niem. M. Kowalska, s. 377–378]; Imańska I., *Toruńskie aukcje ksiązek w XVIII wieku*, Toruń 2007 [tł. streszcz. na j. niem. M. Kowalska, s. 139–142]. *Książka w życiu Kościoła. Zbiór studiów*, pod red. T. Kruszewskiego, tł. streszczeń na j. niem. M. Kowalska, Toruń 2009; Gzella G., *Procesy prasowe redaktorów „Gazety Grudziądzkiej” w latach 1894–1914*, Toruń 2010 [tł. streszcz. na j. niem. M. Kowalska, s. 242–248]; Gzella J., *Między Sowietami a Niemcami. Koncepcje polskiej polityki zagranicznej konserwatystów wileńskich zgrupowanych wokół „Słowa” (1922–1939)*, Toruń 2011 [tł. streszcz. na j. niem. M. Kowalska, s. 465–468]; Imańska I., *Per medium auctionis. Aukcje ksiązek w Rzeczypospolitej (XVII–XVIII w.)*, Toruń 2013 [tł. streszcz. na j. niem. M. Kowalska, s. 457–460]; Kruszewski T., *Deliciae Thorunienses*, Toruń 2013 [tł. streszcz. na j. niem. M. Kowalska, s. 318–321].

.....
(Małgorzata Kowalska)